

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inerat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje. Vse inserate zunaj Kranjskega sprejemata le Haasenstein & Vogler na Dunaji (Wien, I., Wallfischgasse Nr. 10).

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah stev. 5.

Št. 1.

V Ljubljani, 15. januarija 1889.

Leto VI.

Obseg: O požlahtnjevanji ameriških trt. — Z enim vajetom voziti je zelo napačno. — Preprost in po ceni vodovod. — Čebelarji, dajte čebelam vode! — Kako vzrejati lepa teleta. — O menjavi s semenom. — Razne reči. — Vprašauje in odgovori. — Gospodarske novice. — Inserati.

O požlahtnjevanji ameriških trt.

Gotovo je, da so ameriške trte, na katerih ne morejo trtne uši živeti. Ako cepimo te trte z domačimi, dobivamo tako grozdje, kakeršno sedaj, kajti uš škoduje naši trti le po koreninah. Cepljenje pa ne dela nobenih težav. Nedognano je še vprašanje, kako dolgo živi taka cepljena trta, ker imamo do sedaj še premalo izkušenj. Trpežnost cepljene trte zavisna je od ameriške podloge ali pa od cepiča. Podloga in cepič bodita drug drugemu v svojih svojstvih prikladna, drugače ni misliti, da bode dolgo časa rodila cepljena trta. Vsi ugodni in neugodni poskusi izvirajo le od tod. Dolžnost vsakega zavednega vinarja je, da poskuša v tem obziru.

Na Francoskem delajo uže 20 let poskušnje s trtnim cepljenjem, in zato je zanimivo, kako tam mislijo o vsej reči. Francosko kmetijsko ministerstvo sklicalo je 42 najimenitnejših francoskih vinarjev skupaj, kateri se so sešli v Lijonu. Ministerstvo jih je vprašalo: Ali so vam znani vinogradi s cepljenimi ameriški trtami, kateri se v resnici upirajo trtni uši, ter jih je priporočati v posnemo? In 38 teh vinarjev je odločno izreklo, da poznajo take vinograde in sicer take, ki so uže po 14 let stari. Za podloge nasvetujejo ameriške trte nastopnih vrst: Vialla, riparia, solonis, york madeira in rupestris.

Glede teh trt pa baron Babo pravi, da kažejo izkušnje v Klosterneuburgu nekoliko drugače, namreč, da nista vialla in york madeira prav za nič, najboljši pa sta riparia (od zvrsti gloire de Montpellier) in solonis. Najboljša je riparia „gloire de Montpellier“, in baron Babo priporoča tudi le to, ker na njej skoraj ni najti trtne uši, in uže enoletne cepitve kažejo kaj lepo.

Zanimivo je tudi vedeti mnenje gori omenjenih 42 zvedencev glede načina cepljenja. Ministerstvo jih je vpra-

šalo: Katera cepitev je najboljša? Pet večakov ni nič odgovorilo na to vprašanje, drugih 37 je pa soglasno izreklo, da je najbolje cepiti po zimi v roki, potem saditi cepljence v trtnico in čez leto dni presajati vse cepljence, kateri se so prijeli, v vinograd.

Velika večina teh zvedencev izrekla je pa tudi, da raste domača trtna, cepljena na ameriško, veliko bujneje in da je rodovitnejša.

Z enim vajetom voziti je zelo napačno.

Navada, da imajo na enem vajetu vpreženega konja izvira iz starodavnih časov, ko ljudstvo ni še imelo pojma, kaj je za vožnjo varnejše, pa živini neškodljivo. Ali še dandanes se vidi ta napaka tudi prav pogostoma pri naših kmetih. Pri vpregi z dvema vajetoma je treba vajat le malo nategniti, pa konj brž ve, ali se mu je obrniti na desno (hot) ali na levo (bistahor).

Če pa ima voznik konja le na enem vajetu, mora ga močno sukati, da čuti, na katero stran se mu je zaviti, da pogodi to, kar hoče voznik. In šele, kadar je voznik nehal ubogo živino sukati, čuti, da je po volji voznikovi na pravem poti. Veliko veliko mora tak konj trpeti, dokler naposled ne postane ves trdogobčen. In koliko nesreč se s tako vožnjo pripeteva po cestah, in to posebno navzdol, ali pa če si dva taka voznika nasproti prideta, da konja ne vesta, ali se je temu na desno, onemu pa na levo obrniti. Trdogobčen konj je pa, kar vsak voznik ve, na pol manj vreden, zato si s tem gospodar pač malo prihrani, ako se pri vožnji boji stroškov za dva vajeta. Vsekakor pa mu po pravici vrhu tega še pristoji ime nerodnega vozača. Zato proč z enim vajetom,

030026735

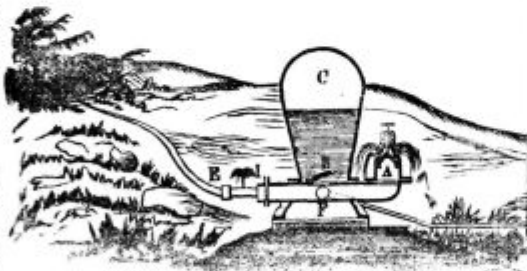
ki je pravo mučenje konj in večkrat nevarno vsemu, kar na vozi sedi ali leži!

Preprost in po ceni vodovod.

Pomanjkanje vode je nadloga, ki zelo muči marsikatero kmetijo, vas ali celo občino. Kjer je kaka visočina ali grič, nahaja se skoraj vselej tudi dolina. Največkrat pa ni sredstev in potov, da bi napeljali pitne ali druge vode tja, kjer je primanjkuje. Vsak dan hodijo po njo z vrči, in če je potrebujejo mnogo, dovažajo jo z živino časi od prav zelo daleč. Voda, ki je drugače zastoj, postane blago, katero moraš prav drago plačevati. Zaradi tega došla so nam uže mnogokrat vprašanja, kako napeljati vodo iz nižave v višavo. Na vsa ta vprašanja odgovarjamo z naslednjimi vrsticami.

I. Napeljavanje vode s strojem, ki ob svoji moči vzdiguje vodo. Ta stroj je raben povsod tam, kjer je kaka voda s strmecem, bodisi iz kakega ribnjaka, studenca ali od kje drugje. S silo, ki se nabira s padajočo vodo, goni ta stroj vodo v katero koli visočino in daljavo. Iz tega je razvidno, da je ta vododvžni stroj kaj pripraven. Ker dela, kadar začne, neprenehoma sam ob sebi, zato je tudi najcenejša in najpreprostejša naprava, ki vzdiguje in napeljava vodo.

Na podlogi podobe 1. hočemo razjasniti, kako dela ta stroj. Od izvirka drži cev *E*, skozi katero se pretaka voda, ki goni stroj. *A* je zaklopnica, ki zapira, *B* je zaklopnica, ki pritiska, *C* je kotel z zračnim pritiskom, in *G* je cev, katera je neposredno zvezana pri *F* s kotlom, in katera vodo vzdiguje. Zapiralna zaklopnica *A* odpira se od vzgor na vzdol in se zapre, kakor hitro jo voda od vzgor pritisne. Priteče li voda skozi cev *E* v stroj, potem zapre zapiralno zaklopnico *A*, nato se odpre zaklopnica *B*, voda pa stopi v kotel *C*, kjer stisne tam nahajajoči se zrak toliko bolj, kolikor hujši je strmec; od tod gre voda v vzdigovalno cev, kjer se vzdigne do one visočine, v kateri je njen izvirek. Ako se sedaj zaklopnica *A* odpre vsled kakega pritiska od zgoraj, potem teče voda skozi cev *E* in skozi stroj pri tej odprti zaklopnici ven.

Podoba 1.

Skozi cev *E* in skozi stroj tekoča voda zapre zaklopnico *A* kar na mah, ker se zaklopnica vzdigne vsled vodnega pritiska. — Vsa v cevi *E* nahajajoča se voda pa ne more vsled lenivosti kar hipoma ustaviti se, in ker nima drugega pota, prisiljena je odpreti zaklopnico *B* in po nekoliko teči v kotel *C*, in sicer toliko časa, dokler se ne umiri in ne zapre zaklopnice *B*. Zrak v kotlu *C* pa pritisne vodni sloj v vzdigovalni cevi *G*, in voda, ki priteče skozi cev *E*, stisne zrak še bolj, tako da stisnjeni zrak vzdigne vodo v vzdigovalni cevi, in sicer s tem, da porine jo iz kotla v to cev. — Tako privaja stroj vodo vedno više, in slednjič jo privede tja, kjer jo hočemo imeti.

Poprej smo povedali, da se zaklopnica *A* zapira z vodnim pritiskom sama ob sebi brezi vsake druge sile; da more torej stroj nepretrgano delati, mora se zapiralna zaklopnica tudi sama od sebe odpirati, začne se pa, kakor hitro voda doseže potrebno visočino v vzdigovalni cevi.

To pa prihaja od tod, ker voda sili skozi zaklopnico *B* v kotel *C*, kakor hitro se zapre zaklopnica *A*, in vsled tega, ker se voda ustavi, nastane trenutek, ob katerem je zaklopnica *B* še odprta ter teče voda za hipec po cevi *E* nazaj. Ker teče voda nazaj, izgubi zapiralna zaklopnica nekaj pritiska ter se odpre vsled pritiska vnarnega zraka. Kadar se to zgodi, in če nekolikokrat zapreš in odpreš z roko zapiralno zaklopnico, potem dela stroj sam ob sebi. Kadar hočemo ustaviti stroj, zadostuje, ako ustavimo za malo časa z roko zapiralno zaklopnico, da se ne dviga. Delati pa zopet prične stroj, ako nekatrkrat zaklopnico pridvignemo.

Če bi delal stroj neprenehoma, zlasti ob hudem strmci, potegnili bi voda počasi ves zrak v kotlu za seboj in stroj bi moral obstati, kadar bi bil zrak do neke mere razredčen. Da se to zapreči, zato je na cevi *E* pri *I* majhna luknjica, skozi katero srka pritekajoča voda vedno nekoliko zraka ter ga dovaja v kotel.

Uspeh tega vodnega stroja zavisen je od strmca in od visočine, na katero mu je vodo vznášati. Uspeh dosega do 85%, vedno pa do 70%, t. j., od 100 litrov vode, kolikor je prihaja v stroj, gre 10 litrov sedemkrat više, nego je med strojem in izvirkom visočine. Vodo je pa moči tudi više vzdigniti, a potem je pa pride manj na kvišku. Tam, kjer je vode veliko, ne dene ta izguba nič, da je le moremo zadosti vzdigniti.

Podoba 2. kaže, kako se tak stroj uporablja, da dviga vodo za kmetijske potrebe. Ker je stroj zeló po ceni,

in največ stojé le cevi, zato menimo, da smo marsikomu ustregli s popisom te v Slovencih še malo poznane priprave. Take stroje prodaja Anton Kunz v Moravski Beli cerkvi (Mährisch-Weisskirchen). Imenovana tvrdka daje o tej reči rada pojasnila.

Čebelarji, dajajte čebelarjem vode!

Hrana in pijača sta vsem živečim stvarjem potrebni. Divje živali si priskrbujejo obojega same, domačim pa skrbi gospodar. Le pri čebelarjih ravna mnogo gospodarjev drugače. Prelahkim, lačnim panjem daje medú, če ga ima, še precej radodarno, če ga nima, kupi ga tudi; da b. čebelarjem za pijačo poskrbel, ne pride mu niti na misel. A vender so čebelice tudi nje potrebne. Čebelarji, le malo bolj pazno pogledjte, kadar boste pri uljnaku kakega

izvrstnega čebelarja; gotovo boste kako posodo za vodo povsod našli.

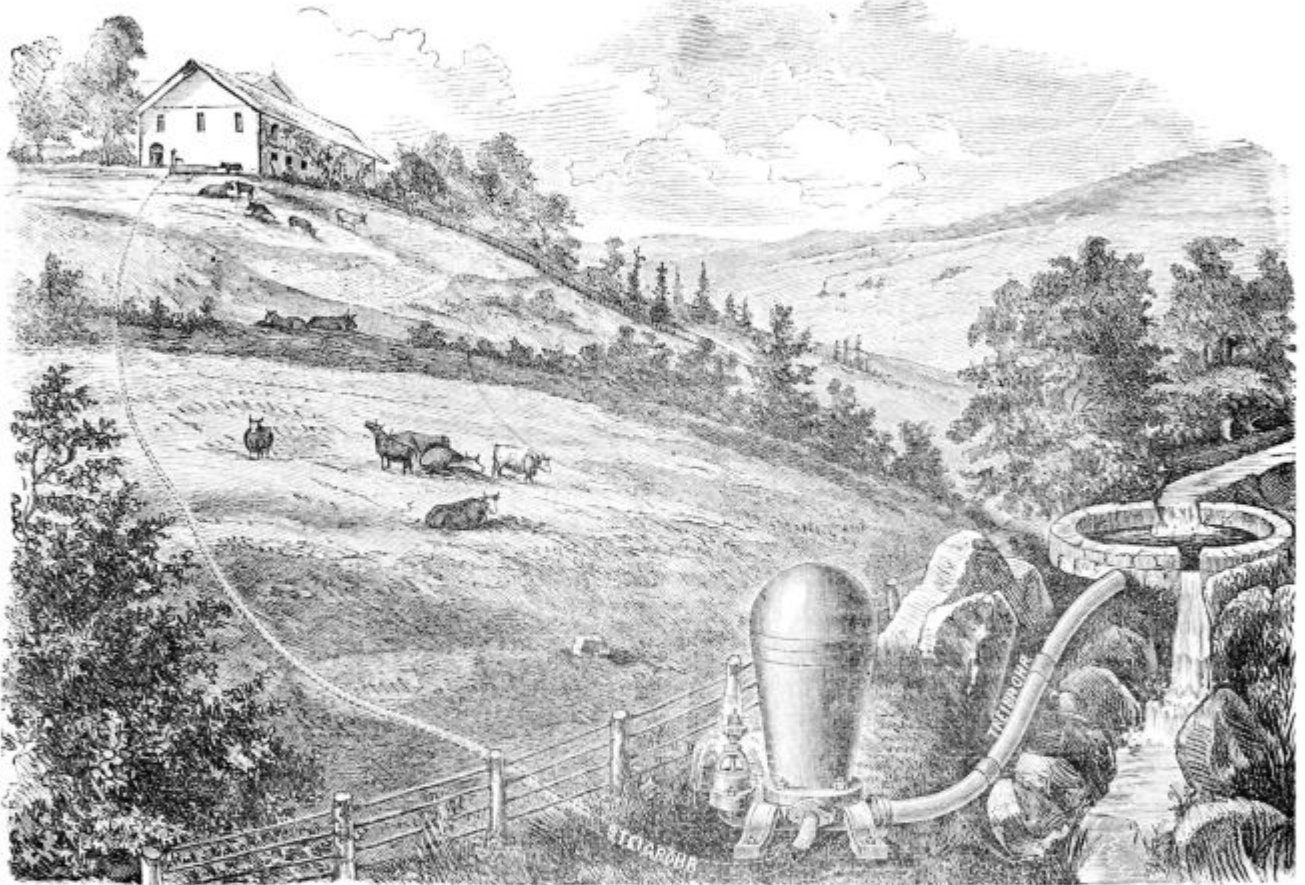
Kako nastane v panji po zimi ali zgodaj spomladi žeja, povedali smo v preteklih tečajih že večkrat; pa tudi po leti se to lahko zgodi. Marsikje nimajo ni potoka ni studenca, ampak le pokrite vodnjake. Kadar je dež ali pada rosa, ni skrbi — čebelicam je povsod zadosti vode; ali lahko se zgodi, da o suši, o vetrovnih nočeh po več dni ni nobene rose, in tedaj lahko nastane velika žeja v panji. Zatorej najdeš čebelic, ki vode iščejo, povsod polno, kjer je kaj mokrega: pri žehtnikih, smrdljivih mlakužah, celó pri gnojnicah. Da jim to ne dene dobro, umeti je lahko — čebela je nad vse snagoljubna živalca, — ali sila kola lomi! Zatorej glejte, čebelarji, da poleg hrane skrbite čebelam tudi za vodo!

Pozneje tega ni treba, ker bodo rade v tiho zavetje pit hodile, kolikor jim bo treba. Kadar ni suše, in o poletnem času mnogo rose pada, ni treba koritec nalivati, ker dobivajo potrebne vode povsod zadosti.

Tako umen čebelar ničesar v nemar ne pušča, ampak postreza svojim čebelam, s čimer le more; sme se pa tudi zanašati, da mu bodo obilno vračale, če bodo le sicer letina in druge okoliščine ugodne.

Kako vzrejati lepa teleta.

Pred malo leti kazala je kmetovalcu edino le živinoreja nekaj dobička, sedaj pa še ta ni kaj prida, ker

Podoba 2.

Naprave za vodo so lahko razne. Za silo zadostuje vsaka čepina. Bolje pa je in stane malo truda, da se izdolbe lesena, podolgovata plitva posoda, še najbolje pa kakega pol metra dolga plitva koritca, katera naj se nalivajo z vodo ter pokrivajo z mahom ali s koščkom kake volnate reči. Tako čebele lahko, kadar jim je treba, srkajo vodo, pa vender ne utonejo, kakor se jim po drugih krajih mnogokrat godi.

Kdor pa hoče svojim čebelam posebno postreči, naj izvoli kak solnčen, tih kotiček blizu čebelnjaka (kakih 4—6 metrov proč), opazi naj ga z leseno, do metra visoko steno proti jutru in večeru, da jih ne bodeta burja in sever nadlegovala, ter postavi v zatišje 2—3 koritca. Solnce ogreva vodo, in taka malo topla voda ugaja čebelam bolj nego vsaka druga. Da se pa voda ne usmrači, naj se prenovi vsak tretji dan, ter tudi mah ali volnata reč dobro ožmeta. Da se čebele na spomlad privabijo, dá se jim dvakrat, trikrat malo medú med vodo.

živina nima nobene cene. Po nizki ceni je pa le naša slaba domača goved, lepa plemenska goved ima pa še vedno visoko ceno in jo bode tudi imela. Kakor v marsičem, tako bode moral slovenski gospodar tudi v živinarstvu napredovati, ako bode hotel izhajati, in naučiti se bode moral boljšo živino vzrejati nego doslej. Dobre in lepe živine dobili bi najhitreje, ko bi vso sedanjo poprodali mesarjem in si nakupili na pr. v Švici najlepše in zato tudi najdražje govedí. No, tega ne bomo storili, ker bi bilo nespametno in, kar je največ, denarja bi za to ne imeli. Vprašal bi kedo: Od kod pa imajo v Švici tako lepo goved, katero tako hvalisate? Od kod neki?! Naredili so si jo! Nekdaj je bila goved povsod enaka, a dobri živinorejci, in to so Švicarji, požlahtnili so si goved z umnim ravnanjem. Posnemajmo torej te umne živinorejce, ravnajmo tako kakor oni, in kmalu bode naša živina lepša in več vredna.

Ako hočemo našo živino popraviti, moramo uže te-

leta bolje vzrejati, ker le iz lepega teleta moreš pošteno, zelo govedo vzrediti. Ker je vzreja lepih telet, da si zboljšamo našo goved, zelo važna, zato prijavljamo v nastopnih vrstah nekaj o tem predmetu.

Ako hočeš dobiti lepo tele, poišči najprej najlepšega in najboljšega bika v okolici in k temu ženi kravo svojo. Žalibog je takih izvrstnih bikov še vedno pri nas tako malo. Ako ima tvoja krava kakšne napake ali hibe, glej, da izbereš bika, ki nima enakih napak, drugače bode zarod še bolj shabljen in pokvarjen.

Ako oplemeniš kravo udrtega križa z enakim bikom, potem vender ne moreš nadejati se teleta, ki bode brez te hibe i. t. d.

Ker so naši biki iz mnogih, v tem listu uže večkrat omenjenih vzrokov zelo oslabiljeni, zato se krave ne ubrejajo. Ljudje iščejo seveda drugod vzrokov in popravljajo ta nedostatek s tem, da po nekaterih krajih kar dva bika zaporedoma h kravi pripuščajo. To je pa šele pravi vzrok, da zbolí krava na spolovilih in postane jalova.

Prav pogostoma vidimo po deželi, kako napačno in brezpametno krmijo breje krave. Brejo kravo bi morali vedno enako dobro krmiti, pa je od kraja ne, ampak proti koncu tlačijo tem bolj krmo vanjo in jo s tem pokvariyo. Poiščejo namreč vsega, kar imajo kje spravljene: grašice, fižola, lepega sena i. t. d. Ko vidijo, da krava vsega tega ne mara, dajo ji drugih krepkih krmil, dokler se ne oteli. Sedaj pritisnejo zopet z razno krmo, z otrobi ali celó z moko na vodi, z zmleto grašico i. t. d. Iz prva žre vse to gladno, kmalu pa začne odrivati in rajé išče slame po stelji. Tudi tele neče sesati in dobi drisko. Sedaj je treba hitro pomagati, da krava ozdravi in daje boljšega mleka. Kdor hoče takšne nezgode srečno odvrniti, naj brejim kravam vedno dobro streže.

Kadar se je krava otelila, dajaj ji nesoljenega, na govejem maslu kuhanega črnega kruhovca in potem šele dobrega sena brez soli. Polagoma privajaj kravo prejšnji krmí.

Zelo napačno ravnaajo, kadar teleta odstavljajo. Tele odstavijo namreč prehitro, t. j. predno more drugo krmo použivati in prebavljati. Odstavljati treba torej polagoma tele, vaditi je počasi drugi krmí, ker le tedaj ne izgublja mesa, ki se mu dela z mlekom. Ako po odstavljenji shujša, potem ostane rado slabotno, in vedno so križi ž njegovo vzrejo.

Teleta dostikrat nadlegujejo driska, veter, krč v trebuhu i. t. d. To prihaja od tod, ker prenaglo pijo in žro, in ker jim pokladajo preveč otrobov ali moke. Ako prehitro pijo, drži pijočim nekoliko gobec ali ja sploh moti na ta ali on način. Mladim teletom nikdar ne pokladaj surovega krompirja, repe, zelja, ampak dajaj jim sena, otave, otrobov, kuhanega ovsa ali ječmena i. t. d. Kadar je tele pol leta staro, tedaj je prični drugače krmiti. Toliko pa pravimo: Ako hočeš lepo in dobro tele vzrediti, iz katerega naj postane kedaj kaj vredno govedo, potem ga ne odstavljaj prezgodaj, in ne bodi skop z dobrimi, krepkimi krmili!

O menjavi semena.

Nekdaj ni bilo lahko kmetovalca pripraviti, da bi menjal seme vsaj, večkrat ne. Sedaj prodira tudi, o tem drugo in boljše mnenje. Da se je tako obrnilo, vzrokov je več. Najprej poudarjamo, da ljudje sedaj poznajo mnogo več dežel in krajev, koder je res boljšega semena za kakšno določeno sorto dobiti. Vožnja je dandanes

mного hitrejša in cenejša nego nekđaj. Tudi je veliko več semenskih trgovišč, vrhu tega pa še društva pospešujejo dobivanje zanesljivo dobrega novega semena.

Po tem takem je tudi kmetovalcu dandanes laže slabo svoje seme zamenjati z boljšim.

Vender mora kmetovalec na več reči dobro paziti in jih preudariti, predno naroči novega semena. Najprej treba, da dobro preudari, čemu želi novega semena? No, in baš o tem se najčeste zagrešajo. Najboljše seme ne pomaga nič, ako je njiva slabo vzorana in slabo pognojena, sploh zanemarjena.

Če pa so njive prav obdelane, daje tudi domače seme dovoljnih pridelkov.

Trgovci s semeni zaženejo glas po svetu in hvajijo sedaj to, sedaj drugo seme.

In takšno hvalisanje zmoti kmeta, da si naroči novega semena, pa se navadno ukani. Zatorej treba, da kmetovalec najprej dobro premisli, zakaj ali čemu hoče novega semena?

Nekateri želijo sadežev, ki rano dozorevajo. To je zelo važno, kadar odbiramo novo seme, zlasti po bolj severnih krajih. Tod namreč kmalu mine potrebna večja toplota, in vsi sadeži ne morejo dozoreti. To velja o koruzi, bobu, latovnem prosu, tobaku itd. Pa tudi po krajih, koder imajo dolgo in sušno poletje, želijo si brzo zorečih sadežev, da bi se manj uim balí. Kje je takšnih sadežev semena dobiti, to učijo izkušnje. Omenjamo le, da jih nahajamo po severnih, pa tudi bolj južnih pasih.

Drugi želijo sadežev, kateri bi trdni bili zoper razne škodljive vplive, zlasti zoper zimski mrz, poletnjo sušo, zoper poleganje in mnogovrstne mrčese. Posebno važni so kmetovalcu sadeži, katerim zimski mrz precej ne škoduje. Vzhodni kraji Evrope so v tej reči na slabšem, nego južni in zapadni. Le ti imajo veliko več krajev, od koder bi mogli dobivati dobrega semena, nego oni. Rastline privajajo se le polagoma novemu podnebjú. Od nas na jug ali zapad prenesene rastline prospevajo ondi dobro, one k nam presajene pa ne rode precej; navadno jih naša huda zima močno poškoduje. Bilo bi torej zelo napačno, ako bi si kdo novega semena za zimine naročil iz južnih ali zapadnih krajev Evrope, koder so zime veliko manj hladne nego pri nas.

Važno je tudi seme takih rastlin, ki ne poležejo kmalu, ali jim snet, suša itd. ne škoduje. Pravilo je: rano zorečim rastlinam, katere zgodaj pospravljamo z njiv, škodujejo še najmanj suša, mrčesi in zajedavke. Močno steblovje in primerno obdelovanje pomaga, da setve ne poležejo.

Novega semena si kaže omisliti, kadar želimo lepših, izvrstnejših pridelkov, daljšega in finejšega steblovja, sladkih gomoljev. Takšnega semena, zlasti za trgovinske rastline, dobiti je sedaj lahko. Dostikrati pa so vender kmetovalci prisiljeni iz inozemstva naročiti si novih semen. Temu je krivo, ker jih domači semenski trgovci nimajo. To pa prihaja od tod, ker so naši dobri domači pridelki premalo znani. Zatorej še zmerom preveč slabega semena naročamo iz inozemstva, če ravno imamo doma boljšega.

Naposled bodi še omenjeno: kmetovalec naj vselej poskusi z malim, predno naroči veliko semena. To velja zlasti zastran novih, še nepoznanih sort, pa tudi, če ni gotovo, bode li novo seme v novem podnebjú prospevalo ali ne. Kadar se je pa kmetovalec z malimi poskušnjami prepričal, da je dotično seme dobro, naroči si ga lahko več.

Razne reči.

— **Zgodnja turščica.** Prav zgodnja turščica je sek-larska s Sedmograškega, ker zori vsako leto po najmrzlejših krajih. Zrnje je majhno in daje lepo, zlatorumeno moko. Seme te turščične vrste dobiš pri „Administration der Weinlaube“ v Klosterneuburgu pri Dunaji.

— **Mravlje preženeš od čebelnjakov,** ako potreseš povsod, koder hodijo, s pepelom, ki si mu primešal $\frac{1}{8}$ do $\frac{1}{4}$ soli. Še boljši pripomoček je pa neki skalnica. Če poliješ ž njo vse lesene dele čebelnjakove in napojiš ž njo zemljo okoli njega, izginejo mravlje takoj, smrad pa od kraja prav nič ne nadleguje čebel.

— **Mleko za kokoši.** Ako krmiš kokoši z mlekom, neso ti veliko več jajec. Mleko pomešaj z oparjenimi otrobi ali z drugo pičo.

— **Kako se zmrzla okna hitro odtajajo.** Da se zmrzla okna hitro odtajajo, pomaga to dvoje: 1.) Deni v pol litra gorke vode pest soli ali galuna. Kadar se je to raztopilo, pomoči v tekočino gobo ali mehko cunjjo ter obriši zmrzlo steklo, in led se precej odtaja. Steklo zbrisi potem s suho ruto. 2.) V kozarec vode deni žlico soli, pomoči cunjjo v vodo in zbrisi hitro okno. S tem lahko 12 šip odtališ.

— **Laneno seme,** katero je bilo na mrazu, vzkali hitreje, rastlina poprej razvije liste in tudi poprej zori.

— **Ameriške trte za neposredno pridelovanje vina.** Neki P. Valin, blizu Lijona na Francoskem, vzgojuje 300 *my* nad morjem ameriške trte, med njimi vrste Herbemont, Jacques, Othello in Cynthiana. Vse te trte rastejo čudovito hitro in mu dajo na leto po 100 hektolitrov vina, ki je zelo črno in močno, prodaja je pa precej jeseni po 60 frankov (30 gl.) hektoliter.

— **Če čebela človeka piči,** priporočajo čebelarji tobakov sok, s katerim pomazi mesto, kjer te je pičila. Pravijo, da zadostuje, ako pičeno mesto z mokrim koncem cigare (iz ust) omočiš. Kmalu prestane bolečina in otok. — Tako pišejo „Pučke Novine“, katerim moramo odgovornost za to sicer res lahko zdravilo čebelinega pika prepustiti.

— **Gliste v zemlji so zelo koristne.** Naravoslovec Grimm dokazuje to na široko; po njegovih izkušnjah glista prav nič ne škoduje koreninam rastlinskim; one kopajo zemljo in jo rahlajo, da v njo laže prodirata zrak in pa voda.

— **Otemnele okenske šipe** se dajo zopet svetle narediti, če jih večkrat z zelenimi koprivami drgnemo.

Vprašanja in odgovori.

(Kakor doslej odgovarjalo bode uredništvo tudi odslej na tem mestu na vsa gospodarska vprašanja, katera mu bodo stavili naročniki „Kmetovalčevi“. Obilokrat so nam naročniki naši zatrjevali, da jim je to najljubši oddelak „Kmetovalčev“, zato se pa hočemo posebno truditi, da bodo odgovori kolikor mogoče vedno točni in natančni. Vse gg. naročnike pa prosimo, naj se ob vsakeršnih prilikah z vprašanji do nas obračajo, ker tako najbolj sami pomagajo, da prinaša list tako berilo, ki jih zanima. Prosimo vsakega vprašaleca, da vselej podpiše celo svoje ime, da vemo kedo vprašuje. Imen se veda v listu ne objavljamo. Prosimo torej vse gg. naročnike, naj nas mnogo povprašujejo v svojo in našo korist. Uredništvo.)

Vprašanje 1. Pri nas se pečamo zelo močno s prasičjo rejo, in to uže od starih časov. Vzlic temu so si pri nas mnenja zelo navzkriž, kedaj je pustiti svinjo k merjascu, in na čem je spoznati, da se buka? Blagovolite nam o tem v „Kmetovalci“ odgovoriti in zlasti povedati, kako bi zboljšali rodovitnost naših nekdanj izvrstnih svinj, katere zadaja leta tako rade jalove ostajejo? Ali je morda krivo vlažno vreme? Tako vsaj trdijo naši gospodarji. (S. Pr. v T. na Štajarskem).

Odgovor: Pravi čas je pripustiti svinjo k merjascu, kader se začne bukat. To se pa spozna, če je svinja nemirna, ne mara jesti, neprenehoma zamolklo grči, skaka na druge prasiče in ima rdeča spolovila. Buka se 30 do 40 ur. Ako torej svinje ne pripustite, ali če se ni oplemenila, potem se v novič buka čez 3 do 4 tedne. Najbolj gotovo se svinja ubreji, če jo merjasec sredi bukanja, to je čez kakih 12 do 24 ur oplemeni. Bukanje ni zavisno od nobenega letnega časa, zato lahko tako uredimo, da dobimo prasičke, kadar hočemo. Če prasičev ne gonimo na pašo, t. j. ako jih imamo le v hlevu, potem se svinja lahko dvakrat na leto oprasi, t. j. najbolje prvokrat ob začetku spomladi, drugokrat pa ob začetku jeseni. Svinje, ki hodijo na pašo, oprase se le enkrat, in sicer spomladi. Rodovitnosti vaših svinj pa ne morate z ničimer drugim povečati, nego če pravilno ž njimi ravnote in če spreminjate pleme. Vi jako hvalite svoje pleme, in to vas je pripravilo, da ste je vedno vzrejali, in zdaj so si prasiči morda cele vaše vasi v sorodu, kar njih reji zelo škoduje in dela svinje neplodne. Dobodite dobrih merjascev od drugod, in gotovo bodo vaše svinje zopet postale plodne vzlic vlažnemu vremenu.

Vprašanje 2. Lani sem požlahtnil po „Vrtnarjevem“ navodu več divjih rož, ki vse prav lepo rasto. Podlogam sem pustil nekaj divjih poganjkov, katere sem po leti obščipaval. Nedavno me je pa obiskal prijatelj ter mi zatrjeval, da bi bil moral te divje poganjke uže lani odstraniti. Ali prav trdi? (Fr. S. v D. vasi).

Odgovor: Vaš prijatelj trdi prav. Prav ste storili, da ste pustili podlogam nekaj poganjkov, ki so srkali vase sok, a kakor hitro se je cepič prijel in pokazal listje, morali bi bili poganjke porezati, ker drugače uporabljajo sok, ki ga potrebuje cepič za se, da se razvija.

Vprašanje 3. V poročilu o seji glavnega odbora v zadnji številki sem bral da je glavni odbor povrnil blejski podružnici polovico kupne vsote za trijer. Blagovolite sporočiti, zakaj pa naša podružnica nikdar ničesar ne dobi od glavnega odbora, in zakaj sploh o naši podružnici ni nikdar nobenega govorenja, akoravno bi po svoji legi morala spadati med važnejše? (G. L. v Sk.)

Odgovor: Odgovor na to je prav lahek: Kdor prosi, ta dobi. Glavnemu odboru bode sploh mogoče sedaj kaj več storiti za podružnice, ker dobi od deželnega odbora večjo podporo. Ozirati se bode pa moral vsekakor na to, kakšna je podružnica, t. j. kako deluje in koliko ima udov. Vaša podružnica, ki obsega velik okraj, nima niti 30 udov, blejska podružnica pa jih ima blizu 60, akoravno šteje samo tri župe. Še to vam pravimo: Vsaka podružnica ima takega predsednika, kakršnega je vredna!

Vprašanje 4. Imamo bika, ki je drugače zelo krotak, le tedaj, kadar ga h kravi pripustimo, pa je tako hud, da je kar nevaren. Predno ga damo mesarju, prosimo vender, da nam odgovorite: 1.) ali je kako mogoče bika od krave spraviti, ne da bi dobil obroček v nos? 2.) Ako to ni mogoče, kako mu vdejeti obroček v nos? 3.) Ali ni bik z obročkom še hudobnejši in nevarnejši? (M. F. v Z. pri St. Petru.)

Odgovor: Ako je bik tak, kakor ste ga popisali, potem ni drugega storiti, nego mu vdejeti obroček. Najboljši obročki so ameriški. Ti obročki so bikom prav za prav le vodilne klešče, katere se takrat vdenejo, kadar je treba. V Ljubljani doboste take klešče pri A. Druškoviči za 75 kr. Kadar pripuščate bika, vdenite mu te klešče, katere je najbolje pritrditi na primerno dolg drog. Nikakor pa ni res, da postanejo biki z obročki še hudobnejši in bolj divji, ampak bik se, kader poskusi bolečino od dobro in močno nategnenega obročka, kmalu ukroti. Na Vrttenberškem je postavno, da morajo imeti vsi licencevani biki obročke v nosu.

Vprašanje 5. Kupil sem po nizki ceni precej zaduhlega ovsa. Svetujte mi, kako ga popravim? (Ž. L. v Sl.)

Odgovor: Pomešajte oves s stolčnim kovaškim ogljem, in sicer vzemite na vsakih 25 kgr. ovsa 1 kgr. oglja, oves naj potem 14 dni na miru leži. Nato presejte oves skozi sito in, če je treba, operite ga tudi. Oglje vzame ovsu vso zaduhlost.

Gospodarske novice.

Prvo številko letošnjega letnika pošiljamo vsem dosedanjim udom c. kr. kmetijske družbe kranjske in dosedanjim naročnikom. Drugo številko pa pošljemo samo onim, ki so plačali letnino, oziroma naročnino, za l. 1889. Kdor torej še ni plačal, blagovoli naj precej. Tisti, ki ne mislijo več udje ali naročniki biti, **naj pa te številke ne vračajo**, ker itako druge številke ne dobodo, ako ne plačajo.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

* **Umril je l. t. m. gospod Ivan Hladnik**, posestnik v Logatci in ud kmetijske družbe kranjske.

* **K deželni sadni razstavi.** V zaznamku obdarovancev v 21. številki lanskega letnika našega lista izpustili smo gospoda Ivana Modica, posestnika na Jesenicah, kateremu je glavni odbor prisodil častno darilo za njegovo zbirko.

* **Svetinje in diplome** deželne sadne razstave razposlala bode kmetijska družba še ta mesec, ker so svetinje ravno kar z Dunaja došle.

* **Zarad obdarovanja na dunajski državni sadni razstavi** dobili smo od obdarovancev mnogo vprašanj, kedaj da dobodo priznana odlikovanja. Na vsa ta vprašanja odgovarjamo, da kmetijska družba kranjska do sedaj ni dobila še nobenega poročila in da o vsej reči ničesar ne ve.

* **Zarad ustanovitve sadjarske zadruga na Slapu** boče v nedeljo 20. t. m. popoldne po cerkvenem opraviilu v slapensk šoli shod, na katerega pride tudi tajnik c. kr. kmetijske družbe Gustav Pirc. Ker bode zadruga važna za vso vipavsko dolino, želeli je, da bi se sešli vsi zavedni sadjarji iz vse doline.

* **Kranjska hranilnica v Ljubljani** je v svojem zadnjem občenem zboru ukrenila izpremeniti pravila svoja, vsled česar bi ji bilo mogoče dajati posojila občinam in posojilnicam z neomejenim poroštvom.

* **Deteljno seme**, zanesljivo očiščeno predenice, prodajala boče c. kr. kmetijska družba kranjska tudi letos, in sicer udom po znižani ceni. Podrobnosti in cene prijavi bodemo v prihodnjem listu.

* **Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe štajarske** v Gradei imel je 11. decembra p. l. sejo. Iz zapisnika posnemamo to le: Vsled prošnje dobila je družba od skupnega finančnega ministerstva nekaj cepičev in dreves bosenske češplje, katere ukrene glavni odbor razdeliti po deželi, koder se zanimajo za ta sad. — Reši se vrsta prošenj za podporo drevesnicam. — Da boče kmalu moči izdati štajarsko sadjarsko knjigo, naroči glavni odbor sadjarskemu oddelku, da določi, katere sadne vrste se bodo tiskale v barvah, koliko naj knjiga obseza in koliko boče stala. — Glavni odbor izreče, da je potrebno, da se kaj zgodi zarad pregledovanja semena, da se ustanovi pregledna postaja, in sklene glede travnega in deteljnegu semena dati med ljudstvo obširen pouk v družbenem listu in prodajati zanesljivo deteljno seme. — Glavni odbor ukrene prihodnjemu občenemu zboru predlagati, da se ustanovi nova podružnica v Šmariji pri Jelšah. — Odbor ukrene prositi kupčijsko in kmetijsko ministersvo, da omeji žitno kupčijo na obroke. — Nekaterim prošnjam za podporo v nakup plemenskih bikov ustreže glavni odbor. — Odbor, ki je bil sestavljen, da poroča, kako naj se ustanovi zavarovalnica za kmetske posle in dninarje, ki so onemogli vsled nesreče ali starosti, izreče, da mu ni mogoče prav ničesar poročati, ker popolnoma primanjkuje dotičnih statističkih dat. Odbor se vsled tega tudi do nedoločenege časa razide.

INSERATE

sprejema „Kmetovalce“ po ceni, zaznamovani na prvi strani. V „Kmetovalcu“ priobčeni inserati imajo najboljši uspeh, kajti list je razširjen posebno po deželi, zlasti pa v premožnejših kmečkih krogih. Zelo priporočljiv je „Kmetovalce“ za objavljenja pri nakupu ali prodaji gospodarskih pridelkov, izdelkov ali potrebščin.

Proti boleznim v vratu,

hripavosti, kašlju, zlasti pri otrocih;

= proti boleznim v želodeci in mehurji =

kakor tudi fina namizna kislina voda

je posebno priporočan (12—1)

koroški rimski vreclec.

Na prodaj pri M. E. Supanu v Ljubljani in pri F. Dolenzu v Kranji.

V pisarni c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani

(Salendrove ulice št. 5)

dobiti je sledeče slovenske kmetijske knjige:

- Dr. J. Bleiweis: **Nauk o umni živinoreji.** Cena 80 kr.
 " " " **Nauk, kako zdrava in bolna kopita podkovati in kopitne bolezni ozdravljati.** Cena 50 kr.
 " " " **Nauk klavno živino in meso ogledovati.** Cena 20 kr.
 Gustav Pirc: **Mlekarstvo.** Cena 10 kr.
 L. Porenta: **Novi kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.** Cena 10 kr.
 Adolf Trientl: **Stelja in gnoj.** Cena 10 kr.

W. Schleicher: **Živali kmetijstvu in gozdarstvu koristne.** Cena 10 kr.

M. Rant: **Opis najnavadnejih, sadjereji škodljivih mrčesov.** Cena 10 kr.

Dr. Simon Strupi: **Žininozdravništvo.** Cena 1 gl. 80 kr.

Naročene knjige pošilja kmetijska družba po poštnem povzetju, kedor pa denar naprej pošlje doda naj tudi znesek za pošto

C. kr. konces. parobrod. društvo

„CUNARD LINE“

sprejema **blago** in **popotnike** za severno in južno Ameriko. (9—1)

Razjasnila daje

„Cunard Line“ v Trstu,
v ulici Valdirivo št. 28.

Wilhelm Klenert

prej Klenert & Geiger

I. štajerska drevsnica za sadno drevje in vrtnice
v Gračci.

(Ta drevsnica pripoznana je kot ena največjih in najbolj vredjenih v Avstriji.)

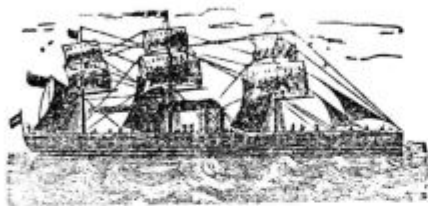
Priporočamo veliko in izborno zalogo:

Vrtno, visokodebelnatih in pritličnih; sadnega drevja, visokodebelnatega in pritličnega ter piramide, špalirje, kordone in enoletne požlahnitve; divjakov in podlag za pritlikovce; jagodnega sadja; lepoticnega drevja in grmovja, drevja (6-1) za drevorede itd.

Razpošiljatev pravilno imenovanih cepičev vseh vrst sadja.

☛ Cenike je dobiti zastonj in franko. ☛

Vožnja traja od Ljubljane do Amerike le okoli 13 dni in
cena s hrano na parobrodu od 60 gl. naprej.

Važno za popotnike v Ameriko.

Kdor zeli po ceni, dobro, hitro in varno potovati v severno ali južno Ameriko i. t. d., naj se zaupljivo obrne na od slavne c. kr. deželne vlade v Ljubljani potrjenega glavnega zastopnika za potovalce

J. Paulin-a v Ljubljani,

Marijin trg št. 2. (7-1)

Tu se dobijo vožne karte s polno garancijo od Ljubljane naravnost do vsakršne postaje v severni in južni Ameriki, Avstraliji, Afriki i. t. d. po zopet mnogo znižanih cenah, ravno tako se tudi vsakršnemu posvetovanju radovoljno služi.

Vožnja preko Ljubljane in Beljaka priporoča se toplotno le v prid potovalcem, ker je veliko krajša in ceneja kot ona preko Dunaja.

Bolezni želodca

in spodnjih telesnih delov, jeter in vranice, zlata žila, zaprtje, vodenica in kronična driska zdravi se najvspešneje s Piccoli-

jevo „Esenco za želodec“, koja je tudi izvrstno sredstvo proti glistam. Pošilja jo izdelovatelj lekarnar Piccoli v Ljubljani (na Dunajski cesti) proti poštnemu povzetju.

Izdelovatelj pošilja

esenco za želodec

v zaboječkih po 12 steklenic za 1 gl. 36 kr., poštno stroške trpé p. t. naročniki. (11-1)

Posamezne steklenice dobijo se pa razven pri izdelovatelju lekarju PICCOLI-ju „pri Angelu“ v Ljubljani po 10 kr., tudi še pri lekarju Rizzioli-ju

Varstvena znamka. v Rudolfovem in skoraj po vseh lekarnah na Primorskem, Tirolskem, Koroskem, Štajarskem in v Dalmačiji in sicer po 15 kr. steklenica.

☛ 10.000 ☛

parov zimskih hlače za moške, ki so bile namenjene za izvoz, ostalo je nazaj, ker so povišali colnino. Jaz sem dobil nalogo te hlače posamezne ali več skupaj prodati po vsaki ceni. Jaz dam tedaj par

zimskih hlače

le za 2 gl.

(t. j. kolikor je delo stalo). Hlače so najboljši nareje po najnovjši dunajski šegi in da nihče ne dvomi, izrečem, da so hlače elegantne, trdne in gorke zimske hlače, katere nazaj vzamem če to ni res. — Ker te hlače hitro kupujejo naj se vsak požuri, kdor jih hoče še dobiti. Kdor naroči, naj naznani dolgost med korakom. — Pošilja se le po poštnim povzetju. Naslov je: (8-1)

M. Apfel, na Dunaji, I. Fleischmarkt 8/61.

(2-1)

„Ljubljanski zvon“.

Stoji pol leta gl. 2.30, četrt leta gl. 1.15.

RAZGLAS

gospodarjem, ki želijo semena ruskega lanu.

Družba kmetijska kranjska bode prihodnjo spomlad zopet v stanu, gospodarjem našim pravo seme ruskega (rigajskega) lanu iz državne podpore po nižji ceni dati, kakor je drugod na prodaj. Da pa odbor ve, koliko naj naroči semena, zato vabi gospodarje, kateri želijo tega lanu, ki v vsem prekosi naš domači in vsak drug lan naj se kmalu, zadnji čas pa

do Svečnice,

ogläse pismeno ali ustno, v pisarni kmetijske družbe, da odbor zve, koliko naj lanu naroči. (4-1)

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Semenarska postaja

C. Rambousek-a v Zborowu, pošta Forbes na Češkem

ponuja za pomladansko setev semena sledečih jarih zit in krompirja:

Jara zita: Požlahnena menjalna pšenica.

Zborovska menjalna in velikanska rž
Oregonski, švedski Hudikswall in Bestehorn ječmen
Zborovski, švedski, Milton, Luher velikanski ligowski,
Welcome in Triumph oves itd

Krompir: Zgodnji Zborowski, Oneida, cesarski, Extra, Early Vermont, Early Mayflower, Darling in The May Queen itd.

Pozni: Biser, Anderssen Hertha, Aurora, Magnum bonum, Rambousek, Unikum, Matador itd

☛ Cenike dobiti je na zahtevanje zastonj. ☛

Ravno tukaj dobiti je jajca od Endemskih velikanskih gosij, jajce po 80 kr. od Pekinskih in Aviesburvških rac, jajce po 20 kr. (3-1)

„AZIENDA“

avstro-francoska družba za zavarovanje
življenja in rent.

avstro-francoska družba za zavarovanje proti
elementarnim škodam in nezgodam.

Ravnateljstvo:

na DUNAJI, I., Wipplingerstrasse šte. 43.

Imovina družbe:

9 milijonov gld. avstr. velj.

2 milijona gld. avstr. velj

Družba zavaruje

človeško življenje v vseh navadnih kombinacijah;

Zavarovanje za slučaj smrti, zavarovani znesek se izplača takoj po smrti zavarovanca njegovim ostalim, oziroma drugim obmišljencem;

Zavarovanje za doživetje preskrbovanje v starosti in otročje dote, zavarovani znesek se izplača zavarovancu samemu, ko doseže neko določeno starost;

Zavarovanje dosmrtnega dohodka udovskih pokojnin in dohodkov za odgojo po najnižjih premijah in z jako kulantnimi pogoji, zlasti onim, da se policam ne more ugovarjati.

a) proti škodam, ktere napravijo požar ali strela, parne ali plinovo eksplozije, ali se narede z gašenjem, podiranjem in izpraznjenjem pri stanovanjih in gospodarskih poslopih, tovarnah, strojih, mobiljah in vsakovrstnih opravah zaloga blaga, živini, gospodarskem orodji in zaloga;

b) proti škodam, ktere napravi ogenj ali strela ob žetvi in košnji na poljskih ali travniških pridelkih v gumnih in stogih;

c) proti škodam, ki je napravi toča na poljskih pridelkih;

d) proti nevarnostim prevažanja blaga po vodi in po suhem;

Zavarovanje proti telesnim nezgodam se se ni pričelo, a se bode pravočasno naznanilo p. n. občinstvu, kakor se prične.

Zastopstva družbe.

V Budimpešti, Wienergasse 3 in Schiffgasse 2; v Gradci, Albrechtsgasse 3; v Inomostu, Bahnstrasse, Hôtel „Goldenes Schiff“; v Lvovu, Marijin trg 9, nova; v Pragi, Vaclava trg 54; v Trstu, Via St. Nicolo 4, na Dunaji, I., Hohenstauffengasse 10.

V vseh mestih in večjih krajih avstro-ogerske monarhije nahajajo se glavne in krajne agenture, ki radi dajo pojasnila in dajo ponudbene pôle ter prospekte zastonj in vsprejemajo zavarovanja.

Glavni zastop v Ljubljani, Šelenburgove ulice šte. 3, pri
JOSIPU PROSENC-u

(5-1)

Za p. n. poljedelce!

S tem naznanjamo interesovanim krogom, da, kakor vsako leto, tudi za leto 1889. takoj prevzamemo katerokoli množino

sladorne pese

po 90 kr. 100 kilo pripeljane do naše tovarne, in sicer proti gotovemu plačilu.

Vabimo p. n. gospode kmetovalce, da pridelujejo to znatno kulturno rastlino in naznanjamo, da jim zastonj preskrbimo potrebno seme izvrstne in skušene vrste.

Želimo skoro dotičnih oglasil v naši tovarniški pisarni. Tudi imamo zastonj in franko na razpolago navod, v slovenščini in nemščini, kako se prideluje sladorna pesa.

(10-1)

Ljubljana, 31. decembra 1888.

Avg. Tschinkl-a sinovi.